

Raija Julkusen arvio (YP:ssä 1/2013) Pekka Himasen Sini-sestä kirjasta sattui osumaan mediamyrskyn silmään ja nousi YP:n nettilatausennätykseen. Kataisen tilaustyöstä on sittemmin sanottu kaikki tarvittava ja enemmänkin.

”Pekka Himasen todistelu huonoksi tutkijaksi alkaa muistuttaa eläinräkkäystä. En viitsi tässä luetella kaikkia niitä moraalisesti kelpoja tutkijoita, jotka katsovat asiakseen joko Facebookissa tai kolumneissaan jatkuvasti palata teemaan ja todistaa todistamasta päästyäänkin sitä, mikä on jo toteen näytetty. Mistä kannanottojen viha ja vaivoin peitelty omahyväisyys kumpuavat?

Tunteita selittää osaltaan pettymys nykyiseen yliopistoon, joka joutuu kauppaamaan tutkimustaan ja opetustaan kilon paloina eniten maksavalle. Monet miettivät, mitä yliopistosta on oikein jäljellä, kun siitä näyttää tulleen yhtä aikaa elinkeinoelämän basaari ja byrookraattinen kone. Erityisen pahalta monista tuntuu se, että myös Suomen Akatemian nähdään nyt myyneen itsensä – tällä kertaa poliittisen pragmatismien markkinoilla. Koska Akatemia on maamme tieteen kaikkein pyhin, monista jopa 5–10 kertaa rahoitusta turhaan hake-neista tilanne tuntuu absurdilta

ja epäoikeudenmukaiselta. Himanen on hyvä kohde tällaiselle vihalle, koska hänen suojauksensa on akateemisesti katsottuna matalalla.

Himasan halveksunta vie kuitenkin energiaa ja toteuttaa median valmiiksi tarjoilemaa ongelmien henkilöinnin logiikkaa. Juuri nyt tarvittaisiin jotain ihan muuta. Pitäisi tehdä armotonta, rohkeaa ja terävää tieteen ja tutkimuksen tilan analyysia. (...) Suurin este tutkimuksen ryhtiilikkeelle löytyy suomalaisen yliopistokulttuurin piirteestä, jota voisi kutsua *narisevaksi tottelevaisuudeksi*. (...) Veikkaan, että myös Himasen rahoitusta käsitelleessä Akatemian hallituksen kokouksessa oli aika paljon narinaa mutta vielä enemmän tottelevaisuutta. Esille nousi varmaan paljon ikäviä kysymyksiä, mutta viime kädessä kuitenkin annettiin pelon voittoa. Jos halutaan keskustella tieteellisen toiminnan etiikasta ja moraalista, niin pitäisikö katseet kohdistaa julkisfilosofien sijaan pelon voimalla toimivaan tottelevaisuuteen? Jotainkin minusta tuntuu, että se on myös tutkimuksellisen ajattelun ja uusien innovaatioiden pahin este.”

(Professori **Janne Seppänen** Mediatyhteiskunta-blogissa 4.3.2013)

Sote-uudistus ei ole ollut yhden selvitysmiehen asia, vaan siinä selvittelijöitä on riittänyt ruuhkaksi asti. Epäselvää tosin on, kuka selvitti ja mitä. Sotkuun turhautunut professori **Juhani Lehto** kirjoitti Helsin-

gin Sanomien yleisönosastossa (27.3.2013):

”Julkisuudessa on annettu kuva, että selvitysryhmän esitys perustui maan parhaiden asiantuntijoiden näkemykseen. Vaikea uskoa. – On kokeiltu selvityshenkilöitä, virkamiesryhmiä, ’asiantuntijaryhmiä’, projektiryhmiä, ohjausryhmiä ja arviointiryhmiä. Työtunteja on käytetty, seminaareja istuttu, jopa kymmeniä raportteja julkaistu ja tulos on heikko. Olisiko aika palata vanhan ajan komiteavalmisteluun?”

Nuorimmalle polvelle Lehdon ehdottama *komiteavalmistelusta* tulee mieleen lähinnä Neuvostoliitto tai Alivaltiosihteri. Kerrottakoon, että myös Suomessa vielä pitkälle 1990-lukua tärkeiksi koetut yhteiskunnalliset kysymykset käsiteltiin komiteoissa. Komitea asetettiin – poliittisten voimasuhteiden mukaisesti ja johtavia asiantuntijoita kuullen – purkamaan kulloinenkin yhteiskunnallinen ongelma osatekijöihinsä ja esittämään keinot sen ratkaisemiseksi. Valtion asiantuntijalaitokset ja yliopistot palvelivat komiteoiden työtä tuottamalla tietoa eri toimintavaihtoehtojen paremmuudesta. Sittemmin yhteiskuntapoliittisen päätöksenteon reitit ovat monimuotoistuneet, ja selvitysmiehet ovat korvanneet hitaat ja raskaat komiteat. Nopeita vastauksia haetaan muun muassa ketteriltä konsulteilta ja nokkelasti nimetyiltä ajatuspajoilta.

YP:n ex-päätöimittäjä **Mat-
ti Virtanen** on ollut valppaana

(Zeitgeist-blogi 18.3.2013):

”Hesarin Nyt-liite julkaisi 15/3 toimituksen laatiman listan Suomen vähiten vaikutusvaltaisista ihmisistä. Listalle pääsyn kriteerit olivat nämä: ’He ovat tunnettuja. He ovat menestyneitä. He ovat kauniita ja rohkeita. Mutta ei heillä mitään valtaa ole.’ Listan kärkeen sijoittui tasavallan presidentti Sauli Niinistö.

Vaikka lista oli tehty puolittain leikkimielisesti, se levittää samaa harhakuvaa, mitä vuoden 2011 tappion jälkeen on yritetty ylläpitää. Tuolloin nimittäin yritettiin perustuslakia muuttamalla viedä presidentin keskeisin jäljellä oleva eli ulkopoliittinen valta, mutta yritys kuivui kokoon.

Vuoden 2000 perustuslain ydin sanoi, että ’presidentti johtaa ulkopoliittikkaa yhteistoiminnassa valtioneuvoston kanssa’. Tätä ydintä yritettiin ensin kääntää toisin päin (että ulkopoliittikkaa johtaa valtioneuvosto yhteistoiminnassa presidentin kanssa). Kun se ei onnistunut, yritettiin saada läpi periaatetta, että jos presidentti ja hallitus eivät pääse yksimielisyyteen, riidan ratkaisee hallitus.

Sekään ei onnistunut, vaan uuden lain mukaan mahdollisen kiistan ratkaisee eduskunta. Vastustajat pitivät tätä heti kummallisena eli ’epäparlamentaarisenä’. Professori Kaarlo Tuori totesi tuolloin:

’Presidentille annetaan ikään kuin mahdollisuus testata valtioneuvoston eduskunnassa nauttimaan luottamusta. Tämä on hyvin merkillistä parlamentarismia. Tuori epäilee, että uudistus voi käytännössä jopa lisätä presidentin valtaa.’

Juuri näin, ja juuri tästä kenkä puristi. ’Parlamentaristit’ ha-

lusivat keskittää vallan mahdollisimman tarkoin nimenomaan hallitukselle. Enemmistö taas halusi lisätä äänestäjien ja eduskunnan valvontavaltaa molempiin toimeenpanovaltaan haltijoihin, sekä hallitukseen että presidenttiin.

Mutta: samalla presidentille tosiaan tuli ’mahdollisuus testata valtioneuvoston eduskunnassa nauttimaan luottamusta’. Suurissa ulkopoliittikan kysymyksissä mikään hallitus ei voi luottaa siihen, että hallituspuolueiden kansanedustajat tukisivat kuuliaisen automaattisesti presidentin kannan vastaista hallituksen esitystä – kansanedustajat kun ovat vastuussa valitsijoilleen, kansalle, eikä hallitukselle. Näin uudistus saattoi ’käytännössä jopa lisätä presidentin valtaa’ – suhteessa hallitukseen.

Niin että presidentti johtaa edelleen ulkopoliittikkaa, yhteistoiminnassa valtioneuvoston kanssa – mutta nyt tarvittaessa eduskunnan tuella.”

”THL:n tutkimusprofessori **Kalervo Kiianmaa** julkaisi syksyllä 2012 Neuvoa-antavat -sivustolla blogikirjoituksen ’Ovatko kofeiini ja nikotiini päihhteitä?’ Hän ehdotti, että aineiden tarkastelun lähtökohdaksi sopisi päihdyttävyyden sijasta niihin kehittyvä riippuvuus, koska useimmat aineiden käytöstä syntyvät haitat tulevat esiin riippuvuuden kehittymisen seurauksena. Tämä näkemys herättää varmasti keskustelua, mutta se nostaa tehokkaasti esiin päihetyksen ja riippuvuuden mutkikkaita suhteita.

Kiianmaa vastaa otsikkonsa kysymykseen kofeiinista ja ni-

kotiinista päihhteinä farmakologisen määritelmän perusteella: Ne ovat päihhteitä, jos niitä sisältäviä kahvia tai tupakkaa nautitaan näiden aineiden piristävien ominaisuuksien vuoksi. Maallikkona ymmärrän tämän tarkoittavan sitä, että piriste on päihde, jos piristettä nautitaan sen piristävien ominaisuuksien vuoksi. Toisaalla terveystieteissä kuulee toistettavan, että tupakka ei ole päihde. (...) Voisimme päästä vähän eteenpäin, jos meillä olisi käytössä riippuvuuden tuottamiskykyyn viittaava uudissana ’riipe’. Riipe on mitä tahansa ainetta tai toimintaa, joka tuottaa riippuvuutta. Mitä selkeyttä tästä voisi seurata? Katsotaanpa: On riipeitä, jotka eivät ole päihhteitä, tärkeimpänä esimerkkinä monien mielestä tupakka. On myös riipeitä, jotka eivät ole edes aineita, esimerkkinä peliriippuvuus. (...) Kun puhuttaisiin sopivasti rinnakkain ja erillään päihhteistä ja riipeistä sekä niiden osittaisesta mutta ei täydellisestä päällekkäisyydestä, maallikkokin voisi pysyä helpommin mukana.”

Tutkimusprofessori **Jussi Sim-pura** Tiimi-lehdessä 1/2013.